

Februarie 1986

EDITATE ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN
DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

ABSENȚA UNUI SINGUR CUVÎNT

Se spune adesea despre un om care gîndește intens la ceva că este absent față de cei din jur; de multe ori se arată că din cutare loc, din cutare peisaj lipsește un amănunt, că acel cadru nu arată împlinit datorită unui gol; o operă sau un conținut oarecare suferă de absența esențialului, a calității, a originalității, a geniului; cartea pe care tocmai am terminat-o este atractivă, interesantă, captivantă, dar îi lipsește fiorul care să o împlinească, să o așeze într-o ordine a valorilor; interlocutorul meu este cult, inteligent, spiritual, cu bun simț, în schimb nu știu ce-i lipsește de nu se face înțeles și simpatizat; orașul pe care l-am vizitat este magnific, funcționează perfect în toate structurile lui economice, culturale, ambientale, dar pare straniu, ceva îi lipsește. Cu toate acestea orașul există, la fel partenerul de idei, cartea, comunicarea, opera, peisajul, natura. Există toate sub ochii noștri sau în mintea noastră, gravate pe fal-durile tremurătoare ale ființei, în memoria durerilor sau bucuriilor, a spaimelor, a extazului sau numai pe suprafața indifferenței colective. Într-un fel sau altul toate ne sînt absente sau prezente, știm despre ele, le-am văzut, le-am atins cu pielea miinilor, cu lumina văzului sau purtăm neauzitul lor sunet în încăperile secrete ale firii. Într-un fel sau altul așa ne sîntem datorii unii altora, obiectelor, formelor, celor care sînt și celor care au fost, singurătății, disperării, speranței, minciunii, convingerilor, încăpățînării, simbolurilor, idoliilor, mișcării și nemiscării, celor făurite și celor date de-a gata, durerii și împăcării. Sînt dator unui trandafir ars de brumă pentru că mă face să știu ce parte din mine este absentă în ceasul acelei desfrunziri și-mi arată că partea ființei mele în care el este gravat a devenit amintire, neant, s-a risipit într-un teritoriu ce-mi aparține și nu-mi aparține, într-o substanță care nu mai dă vamă timpului dar care există și pe care o pot evoca.

Într-un fel sau altul toate ne sînt cetății ale vieții, văzute sau nevăzute, arse de istorie sau populind ogoarele acestui sfîrșit de mileniu.

Pot să-mi amintesc un vers pe care l-am citit demult și am fost cutremurat de simplitatea și puterea lui. El locuiește în mine și nu-mi aparține. Pot să aud, oricînd vreau, un acord din muzica lui Verdi pentru că ființa mea l-a înfrățit cu zbulciul surd al mării dintr-o noapte a singurătății mele. Pot vedea în orice clipă „Guernica” lui Picasso desfășurîndu-se, cu toate detaliile, într-un strigăt de lumină și forță, pot aduce din urmă zilele și nopțile tinereții, pot cere să vină, la fel de viu, dorul de moarte și dragostea topite în poemele pe care le-am scris și le-am ars, pot întoarce spre ființa mea prezentă aceste „absențe” și le pot recunoaște în voce.

Ating lucrurile din jurul meu și știu că sub carnea lor impietrită trăiește absența celor care le-au imaginat și le-au așezat în natură. Trec printr-un labirint mișcător, prin scrisnetul nepotolit al roților, prin hohotul motoarelor, mă atinge nevăzută aripa albastră a unei uriașe energii înlocîind cu vuiet înăbușit, ca o plasă, orașele planetei; rădăcesc în nesfîrșite biblioteci și aud trosnetul imperceptibil al rafturilor bătrîne, cercetez nemiscarea aerului tăiat în lungi coridoare de liniște, alcătuită de milioanele de cărți rinduite ca ostașii unor armate necunoscute, nereperabile după drapete și embleme, așteptînd ordinul, purtînd, fiecare în parte, un fel de muniție, aranjată în rinduri compacte, literă cu literă, cuvînt cu cuvînt, ca în cea mai meticuloasă instituție de război. Încearcă să-mi închidui diferende, conflicte și mă întreb cită putere de foc ar putea conține volumul acesta, meticolos legat în piele și aur, al lui Platon, împotriva celui de pe raftul vecin, al lui Marcuse, de cită forță de distrugere dispune Homer în fața lui Golding, cite convorbiri la nivel înalt privind limitarea armelor strategice se vor fi purtat între Dostoievski și Faulkner, care este cursul tratatelor dintre Vergilius și Nichita Stănescu. Mă gîndesc la absența și prezența, în același timp, a multor lucruri, la existența acestor cărți în care s-a distilat un neînchipuit efort de creație și imaginație, la absența stăpînitorului acestui tezaur, la prezența unui efort uman imens care seacă vlagă pămîntului întreg și o comprimă în depozite militare sinistre, la absența unui singur cuvînt din memoria fără greș a calculatoarelor, acum, cînd e programat în lume anul păcii și cînd ființa umană s-a hotărît să-și dureze calitățile și să existe.

Victor P. RUSU

Desen de Ion Carp FLUERICI

Bizdiganile neprețuitului Creangă (II)

În concepția și scriitura povestitorului nostru, cuvîntul „bizdiganie” are accepția pe care astăzi o dăm sintagmei „imagine literară”, în sensul că, sub înfățișarea unor obiecte sau ființe dintr-un text, ne este semnificată o realitate gîndită poetic. Expresia „stergărel vîrgat peste mare aruncat” ar putea fi invocată drept una dintre primele unelte de gîndire literară, intrucît în folclorul mai toate închipuirile se prezintă sub forma unor ghicitori — Statu Palmă Barbă Cot, Sfarmă Piatră, Strimbă Lemne ș.a.m.d. — față de care, între români, încă George Cosbuc își pune problema „Cum din ghicitori se pot naște ființe mitice”.

Ion Creangă, înaintea poetului țărănimii, știa cum și ne lămurește și pe noi, cititorii de basme române, încă din 1877, cînd în Povestea lui Harap Alb, protagonistului i se alătură, în drum spre curtea Împăratului Ros, cei cinci tovarăși „și la pagubă și la ciștiș”.

Să observăm, întii, că acești năzdrăvani absolut necesari (Gerilă — „fără de mine n-ai să poți face nimica”; Flămînzilă — „fără de mine n-aveți... nici o ispravă”; Setilă — „fără de mine degeaba vă duceți”; Ochilă — „dacă n-oiu fi și eu pe-acolo” și Păsărilă — „de n-a fi și unul ca mine pe-acolo, degeaba...”) izbîndirii trebușoarei și fata Împăratului Ros, sînt în litera lor niște ghicitori:

A PRIVI

MĂRTURISIRE

Există oameni de care te legi de la prima vedere și pe care îi porți apoi în suflet drept zestre de gînduri, fapte și nume prețioase.

Există oameni care, aducînd serviciu deosebit unuia din domeniile de care vremelnic răspunzi, au marea calitate de a nu te obliga să faci din asta centrul universului.

Există oameni care știu atît de multe lucruri, încît nu-ți ajunge niciodată timpul să stai să-i ascuți.

Un astfel de om am cunoscut acum cincisprezece ani, căruia n-am reușit să-i mulțumesc îndeajuns că mi-a acceptat prietenia. Lui îi datorez prima mea întîlnire cu tin șantier arheologic, (Udești, 1974) și descifrarea unor taine care m-au bucurat să constat cit de subțiri sînt granițele dintre știință și poezie. L-am vizitat apoi, vară de vară, pe șantierele arheologice de la Liteni, Vornicenii Mari, Zaharești, Berchișești, Putna, Siret, și de atîtea ori la șantierele din Suceava, de la Curtea Domnească, de la Zamca,

Gerilă — „o dihanie de om care se pîrpilea pe lingă un foc de douăzeci și patru de stînjeni de lemne și tot atunci striga cît îl lua gura că moare de frig”... încît „chiar și lemnele de pe foc pocneau de frig”; Flămînzilă — „onamilă de om minca brazdele de pe urma a 24 de pluguri și tot atunci striga în gura mare că crapă de foame” și „nu-l mai poate sătura nici pămîntul”; Setilă — „o arătare de om băuse apa de la 24 de iazuri și o gîrlă... și tot atunci striga în gura mare că se usucă de sete”... încît „nu pot să-i potolească setea nici izvoarele pămîntului”; Ochilă — „o schimonositură de om avea în frunte numai un ochi, mare cît o sită, și cînd îl deschidea nu vedea nimica... Iară cînd îl ținea închis, dar fie zi, fie noapte, spunea că vede cu dînsul și în măruntăiele pămîntului”...; lucrurile „găurite, ca situșca, și străvezii, ca apa cea limpede; ...multime nenumerată de văzute și nevăzute; ...iarba cum crește din pămînt, ...soarele după deal, luna și stelele scufundate în mare; ...dar „numai pe sine nu se vede cît o de frumuseț”; și Păsărilă — „altă bizdiganie și mai și jo pocitanie de om umbra cu arcul după vinat... Asa se lăsea de tare, de cuprindea pămîntul în brațe. Și altă dată, așa se desira și se lungea de grozav, de ajungea cu mina la lună, la stele, la soare și...”...; „fiul săgetătorului și nepotul arcașului; briul pămîntului și scara cerului; ciurma zburătoarelor

Șipot, Cimpul Șanțurilor. Sfîntul Dumitru și mai ales de la Cetatea de Scaun a Sucevei. Și de fiecare dată l-am ascultat explicit, detaliind, înșirînd date, fapte, taine ale unor vremuri demult apuse.

Bucureștean fiind, este sucevean mai mult decît foarte mulți suceveni, mai ales prin cei treizeci și cinci de ani de cercetări arheologice la Suceava. Și nu de puține ori a fost consilierul nostru în crearea muzeelor sucevene, pentru tematica unor colocvii și sesiuni științifice, sau în alte manifestări culturale menite a cinsti trecutul nostru istoric. Și cum ar fi putut el lipsi de la discuțiile, de la cercetările, de la toate etapele de restaurare de la Dragomirna, Sucevița, Moldovița, Arbore, Probota, Pătrăuți, Mănăstirea Humorului, Voroneț și Putna, neprețuita noastră Putna, la care a fost unul din cei mai consecvenți susținători ai refacerii Palatului Domnesc al lui Ștefan cel Mare, acum în curs de finalizare.

O singură dată prietenul meu, arheologul, a fost împotriva părerilor noastre, atunci cînd printr-o înaltă decizie se hotărîse refacerea Cetății de Scaun. Infruntînd opiniile lui Constantin Giurăscu, Ștefan Ștefănescu, Constantin Daicoviciu, Iustin Moiescu, Dinu Giurăscu, invitați de noi la Suceava, el cerea și demonstra că Cetatea trebuie să

autograf

GH. MIHĂILĂ

„...O adevărată explozie cultural-lingvistică”...

Cercetările ultimelor decenii au îmbogățit sensibil imaginea noastră despre cultura și literatura română denumită tradițional „veche” și despre istoria scrisă a limbii române. Mai întii, epoca „veche” nu ne mai apare ca o curgere amorfă a secolelor al XV-lea, al XVI-lea, și al XVII-lea (ba, pentru unii, chiar și al XVIII-lea, pînă la Școala Ardeleană), ci se configurează după marile curente și modalități artistice, întîlnite în mai toate țările europene și, cel puțin în parte, în arii de cultură învecinate: poetică și retorică medievală, renaștere, baroc, clasicism, epoca „luminilor” (iluminism). În al doilea rînd, edițiile și antologiile, monografiile și lucrările de sinteză din ultima vreme au scos la iveală o serie de texte necunoscute înainte sau neglijate, au completat în mare măsură „patrimoniul” cutărui sau cutărui scriitor, ca să nu cităm, de exemplu, decît pe Neagoe Basarab, Nicolae Olahus, Petru Cercel, Dosoftei, Nicolae Milescu sau Dimitrie Cantemir a cărui dimensiune europeană apare acum în toată splendoarea ei.

Cît privește istoria mai veche a uimitor de modernei limbi române, „campania” de editare a textelor din secolul al XVI-lea ne permite astăzi să vorbim de o adevărată explozie cultural-lingvistică în acest veac, materializată atît prin scrisori, documente, manuscrise, cît și, mai ales, prin cărțile tipărite, a căror semnificație depășește cu mult sfera ecleziastică. Nu mai vorbesc de cele două dicționare, care au strîns cu o grijă de albină bogăția lexicală scrisă a limbii române înainte de 1521, în texte slavone și latine medievale, urcînd în timp pînă în anii 863 — 885, asadar pînă aproape de primul document păstrat în limba franceză veche (842).

Acestea sînt cîteva din domeniile în care cel ce semnează mai jos a încercat să aducă în ultimele două decenii o modestă contribuție.

G. Mihailă

Carte românească de învățătură

De-atît senin se vede pînă-n suflet.
E-un zbor înalt într-o rostire ca
Un glas de buciom grav de-atîta umblet
Prin lumea ce distinct se intrupa.

Aicea toamna-i o lumină blindă,
Trupul îl simți în ierburi greu și sfînt
Pătruns de-o altă candidă osindă
Deopotrivă-n cer și pe pămînt.

De-atît senin se-aude pînă-n graiul
Izvoarelor născîndu-se din dor

Cum iarăși urcă spre Zalmoxis plaiul
Cu fluierul un dac nemuritor.

Minune-n ceasul gîndului nespus
De vreun cuvînt. Cî-n care acuire
De boltă-naltă sufletul l-ai dus
Ca fiul tău să se preschimbe-n fire?

De-atît senin se-aude pînă-n moarte
Și-n muguri urcă verdele pătruns
Ca de lumina ei această carte
Pe care-a scris-o cel ce a ajuns.

George BODEA

și spaima oamenilor...”; Harap-Alb trebuind să le dibuiască numele iar cititorul-ascultătorul să le deslușească înțelesul fiecăruia în parte.

Or, acest înțeles este dat de paradoxul invariabil prin care sînt definiți cei cinci, intrucît pe Gerilă nu-l încălzește nici focul, pe Flămînzilă nu-l satură nici pămîntul, lui Setilă nu-i potolește setea toată apa, Ochilă, trecînd prin lucruri, precum lumina, vede orice, numai pe sine nu, iar Păsărilă, fiind „briul pămîntului și scara cerului” nu poate fi altceva decît aerul.

Prin urmare, tovarășii lui Harap-Alb sînt cele cinci elemente din concepția antică a supra genezei și structurii lumii materiale, imaginea lor literară întîlnindu-se frecvent în folclorul popoarelor europene (apa: Sfăr-mă-Piatră, la români; Steinerreiber, la germani; Vertogor, la ruși; aerul: Strimbă-Lemne, Holzkrummacher, Vertodub etc.), ceea ce iscă întrebarea în ce constă originalitatea lui Creangă?

În cel puțin patru fapte literare — 1. reazizarea celor cinci elemente primordiale în sistema lor folclorică străveche; 2. redefinirea fiecărui element în parte printr-un invariant stilistic revelator de sens; 3. semnificarea esențelor din realitatea materială a lumii prin imagini de factură fantastică; 4. provocarea stării de veghe asupra lecturii — avertizîndu-ne că bizdiganile din povești sînt înzestrate cu tîlcuri: de sens contrar imaginii și de forță direct proporțională cu puterea de întrebare a cititorului.

I. FILIPCIUC

rămînă așa cum este, în ruină. Deși nu l-am aprobat atunci, timpul i-a dat însă dreptate.

Nu a existat descoperire arheologică mai importantă, precum cele de pe platoul Cetății, tezaurul de la Curtea Domnească, costumul de la Siret, tezaurul de la Rădăuți sau recentul depozit medieval descoperit în Suceava, la care să nu participe sau să nu fie invitat să-și spună părerea. Cărțile, studiile, articolele sale — aproape 200 — publicate în țară, în străinătate, participările la numeroase reuniuni internaționale au ca principal subiect unitatea de limbă și neam, temelnicia civilizației materiale și spirituale, trecutul de luptă și jertfă al Țării de Sus. Pentru noi, și nu numai pentru noi, el este arheologul autorizat al Sucevei medievale, în jurul căruia sau în relație cu care s-a format, s-a dezvoltat, s-a afirmat propria noastră echipă: Grigore Foiț, Octav Monoranu, Nicolae Ursulescu, Mircea Ignat, Alexandru Rădulescu, Victoria Batarciuc, Emil Ion Emandi. Prin tinerețea sa, prin înalta lecție de dragoste de țară și adevăr, prin anii petrecuți în singurătatea șantierului arheologic, prin indoielile sau izbînzile sale, istoricul Mircea Matei face parte din prezentul nostru, din ardoarea cu care îl locuim.

Alexandru TOMA

Grigore Ilisei, care cu Peisaje* nu mai este demult un debutant în breasla reporterilor neasvârți gazetăriei, se refuză, în parte, tipologiei curente. Recentul volum, cu prinzind însemnări de călătorie în mai multe țări europene, precizează astfel în profil care deja se prefigura în cele anterioare. Înainte de orice, autorul nu aparține categoriei reporterilor mereu în căutare de noutăți „shocking”, febrili, nervoși, caracterizati, de obicei, jumătate admirativ, jumătate ironic, drept „frenetici”; de fapt, atunci când au vocație, ei nu se caracterizează prin aviditate pentru senzaționalul facil, ci au capacitatea de a descoperi și pune în valoare fenomene de mare amploare și frecvență în ipostaza maximei manifestări, impunându-le astfel atenției cititorului. O altă serie de reporteri pornește de la faptul comun, anodiu, care prin frecvență și durată capătă forța de generalizare, desemnează un fenomen cu semnificații adinchi. Grigore Ilisei aparține altei categorii (desigur, nu ultima) pentru care realul, înregistrat cu mijloacele specifice ale reportajului, are valoare doar de suport pentru reflecția manifestată sau implicită, prin care omul se regăsește pe sine în afara sa. Reacției impulsiv-participative și tenacității generalizatoare, cumulative împlinită prin obiectivare la locul contemplației, din afară, dar nu rece; rareori Grigore Ilisei calcă această normă, se pare, autoimpusă și, de aici, finalitatea intelectuală a demersului său. Să recunoaștem că un astfel de reporter este mai rar întâlnit în practica genului.

Dominanta literară a acestui mod de luare în posesie a realului este caracterul preponderent descriptiv al reportajelor. Evenimentul, fie banal fie senzațional nu-l ispiteste, de unde paloare fondului narativ — o altă notă specifică a reportajelor. Într-un imaginar proces al existenței, care constituie, în fond, menirea reportajului, Grigore Ilisei nu-și asumă nici „calitatea de martor”, cu atât mai puțin pe cea de procuror, și nici roba judeului nu-l tentează. Îi convine ipostaza de jurat: optează, deci, din verdicte, dar nu sentințe. Distanțarea este în aceste circumstanțe, obligatorie, dar, în aceeași măsură, participare afectivă. Există în reportajele lui o beneficiă inocentă a sensibilității.

Detășarea de obiectul supus cercetării care, cum am mai spus, nu exclude implicarea afectivă vizuală, în primul rând, obținerea unor perspective cuprinzătoare, dar este, neîndoind, și o consecință a temperamentalului. Reporterul e, de obicei, un comunicativ, capabil să stabilească rapid relații cu semenii de pe orice meridian, in-

terogativ prin excelență, dispus totdeauna să probeze propriile constatări sau puncte de vedere prin confirmări imediate ale altora; Grigore Ilisei este un călător solitar și taciturn. Rareori consemnează vreun convorbire cu cunoștințe întâmplătoare și atunci nu el este cel care „intră în vorbă”. Nici chiar ghizii, atunci când aceștia îl însoțesc (dar, se pare, îl evită), nu au vreun rol în cristalizare, prezența lor e, mai degrabă, utilitară. Situația este de două ori firească. Mai întâi, pentru că scriitorul urmărește acele fețe ale lumii în care pătrunde (exterior) cotidianului, efemerului) ce nu impun confirmări sau verificări ale omului de pe stradă sau de oricare alt fel; ultimul partener de comunicare rămâne cititorul. De altfel, văzute ca „peisaje”, aceste lumi

ne investigate, indiferent sub ce formă se înfățișează ea ochiului cald și lucid al reporterului sensibil, înainte de toate, la frumos. Descoperirea armoniei, de obicei insesizabilă printr-o grabă ori neexperimentate/necultivate, acesta este sensul ultim al călătoriei pentru Grigore Ilisei. Motivația constă în aderența organică sau, poate mai exact, adecvarea, prin intermediul sinapselor proprii matricei românești, la spiritualitatea europeană. Niciodată stările de dezzechilibru, tensiune, impact sau fractură ale acestor medii nu-l tentează pe autor, dimpotrivă îi repugnă, ci acele manifestări prin care ele își revelează prezența, trăinicia, nobletea. Or, toate acestea (în de civilizație nu în sensul tehnicist al cuvântului, ci în cel generic), de cultură, de artă. Peisajele lui Grigore Il-

niciodată peisajul, impregnat de lirism, uneori dincolo de limitele necesității. De fapt, nu lirismul încomodează, nici abundența și calofilia imaginilor, ci inadecvarea lor la exigențele reportajului pe care-l fac să gliseze, în astfel de secvențe, către poemul în proză. Se distinge predilecția autorului pentru vizual, în special pentru lumină, semn al unei sensibilități plastice a cărei turnură modernă e evidentă. Pe aceste ecrane spațio-temporale sint proiectate colectivitățile umane, începând cu habitatul, văzut din perspectiva viruților sale estetice, și terminând cu mișcarea febrilă sau calmă a mulțimii sau grupurilor. Predilecția pentru pictural este vizibilă, ca și în cazul peisajului, însă dincolo și, mai ales, dincoace de ea se vedește efortul de a surprinde/reține dominantele psihologiei colective. Sint pagini care degajă simpatia nesimulată, propensiunea către comunicarea spirituală, viziunea nediscriminată. Dar epicentrul fiecărui reportaj îl constituie fenomenul de cultură și marea artă europeană. Aici reporterul trăiește marile delicii ale călătoriei, aici se destăinuie cu voluptate cititorului. Respectând exigențele speciei, dar și conducându-se după gustul propriu, face o selecție remarcabilă și profitabilă din unghiul de perspectivă al literaturii. Locurile și unghiurile de receptare devenite comune sint evitate. La fel, locurile de pelerinaj oarecum intrate în ritualul turismului. Detestă în Danemarca muzeul Tussaud preferându-i exponatele giptotecii Carlsberg; în un cuvânt despre Louvre la Paris, nici despre Scala la Milano. Este copleșit de grandiozitatea Domului milanez și ne oferă o descriere fastuoasă pentru Sagrada Familia lui Gaudi la Barcelona. Regretă că nu a putut intra în Galeria din Dresda și se regăsește, fără exclamații suspecte, la Ermitaj. În tot cazul, artele plastice îl fascinează și numai rareori descrierea, decantată, bine susținută stilistic, cade în didacticism. Doar reportajul Peisaje britanice, superficial și neînchegat, introdus, probabil, în volum pentru a mai adăuga o țară la repertoriu, nu vorbește despre artă.

Dincolo însă de asemenea rare scâpări, Peisaje e un volum cu personalitate, substanțial, lipsit de stridentele aproape inevitabile ale genului. Din perspectiva scriiturii impresionează unitatea de ansamblu a tonului. Talentul de prozator al lui Grigore Ilisei este susținut de un profesionalism incontestabil.

Mihail IORDACHE

*) Grigore Ilisei, Peisaje, Editura „Junimea”, 1985

GRIGORE ILISEI: PEISAJE

presupun, din partea celui care îl contemplă, perceperea lor ca totalitate, ca ansamblu coerent de semnificații.

Condiția de reporter a lui Grigore Ilisei ne amintește însemnările de călătorie ale lui Mihail Sadoveanu care pare a-l fi cel mai apropiat dintre precursori. Mai mult decât orice, va fi învățat de la autorul notelor de călătorie în Olanda și Suedia o anumită tehnică a ritmului, unul moldav, am putea zice: miscarea interioară a prozei este mai lentă decât deplasarea propriu-zisă în spațiu; avem de-a face nu cu ritmul călătorului, cu atât mai puțin cu mișcarea grăbită a „turistului”, chiar dacă și timpul reporterului este limitat, ci cu curgerea calmă a contemplației și a meditației. Toate reportajele lasă impresia plăcută că autorul nu a folosit notes-ul, oricum, are felul său de a-l întrebuința. Noutatea nu îl uimește; nici nu caută, poate chiar evită ceea ce șochează. Starea optimă a reporterului — cea care declanșează fluxul textului — este de înțelegere, de comunicare tacită cu lumile pe care le traversează și, în numeroase cazuri, de admirație intelectuală, ponderată. Se caută ceea ce îl pune în rezonanță cu ele, o unitate, o legătură de adinchi și, în aceeași măsură, ca o condiție a consonanței, fața luminoasă a spațiilor și mediilor uma-

sei sint, aproape în exclusivitate, imagini ale spiritualității continentului nostru în varii ipostaze naționale; invarianta lor este umanismul, așa cum l-a modelat, în secolul și milenii, lumea europeană. Unghiul de perspectivă este însă totdeauna, fără ostentație, fără declarații stridente de fidelitate, cel românesc. Se face simțită uneori, tentația subiacentă a comparației — adiere dinspre Insemnările... lui Dinicu Golescu — mai subtilă însă și îndulcită sau colorată de realitățile mult evoluuate ale umanității ultimului pătrar al veacului nostru. De altfel, și itinerariile îngăduie permanentizarea unei astfel de perspective: călătoriile, avind toate ca punct de plecare țara, au aspectul unor pulsații sau al unor punți între lucrarea noastră launtrică și cele ale altor națiuni.

În pofida varietății lor, reportajele se supun unui model, parcurs niste etape care conferă volumului o anumită caligrafie launtrică, însă fără efecte de monotonie, mai ales datorită procedeelelor de montaj. Scurtele întoarceri în istorie, la episoade adecvate și cu accente rigurose gândite, dublate de referiri copioase la prezent, conferă reportajelor un cadru temporal larg, care permite decuparea fermă a intențiilor vizate. Nu lipsește

*) Grigore Ilisei, Peisaje, Editura „Junimea”, 1985

Lecția de istorie

Bătrînul e așezat într-un fotoliu și privește fix perețele din fața sa. Nu se poate preciza de cit timp stă imobilizat în această poziție. Încearcă să descifreze ceva pe harta tapetată pe zid de un zugrav năstrusnic. Dar nu reușește: încă, perea e prea obscură. Uneori i se pare că distinge vîna groasă a unui fluviu ori poate umerii unui lanț muntos. Atunci caută să-și amintească ceva, își scormonește memoria cu disperare, deși n-ar putea preciza ce anume caută. Își molfaie gingiile din cînd în cînd a șezîndu-și proteza.

Mijindu-și ochii bătrîna privește fascinat pînzele pîianjenilor. Toc mai se leagănă înlînțuită a treia muscă și ornicul n-a mai bătut. Deși nu-l mai întoarce careva dintre ei, își continuă totuși ticăciul anemic; uneori, se oprește obosit. Apoi, roțile ruginite încep iar să se rostogolească. Bătăile sale îi fac pe bătrîn să tresară. Bătrînul își freacă atunci genunchiul bolnav și oftează. Ea începe o nouă numărare, oare a muștelor captive. Nu împletește din motive contrarii acestor bunicuțe care împleteșc. Își pișăie în poale mîinile descărnată și se leagănă în fotoliu. Nici unul din ei nu pare stînjinit de aerul călîț, uscat, încărcat de miasme, aproape irrespirabil, care stăruie în arăpăcea întunecoasă. Lumina se trecoară firav printr-un oberliht minuscul.

Bătrîna e curioasă din fire: — Citește-mi ceva din jurnal. De nultă vreme nu mi-ai citit și nu mai știu ce se mai întîmplă prin ume, se plînge legîndu-se.

Bătrînul continuă să-și molfaie uzele. Continuă să studieze cu atenție harta. Îi obsedează meandrele fluviului. Ornicul iar a înțepenit.

— Jurnalul... șoptește el mai trîziu, cînd ornicul își începe iar vîtaia decrepită.

— Da, citește, îl îndeamnă bătrîna.

— Aici sint tot felul de vești, sta vrei să spui, adică, ripostează anemic, bătînd cu degetul în iar.

— Chiar așa, citește, bombăne emulvămînt.

Bătrînul rupe un colț de ziar și-l runcă mototolit la picioarele ei.

— Citește, citește... o îndeamnă el.

— Nu-mi găseșc ochelarii, citește tu, e mult mai bine.

— E mult mai bine, nu-mi găseșc ochelarii, o îngînă bătrînul gînditor.

— Ai dat în mintea copiilor, așa cred, îl apostrofează blînd.

— El nu răspunde; e trist. Se chinuie să-și amintească ceva.

Tocmai intră menajera cu cina. Aici, intrucît e seară și obscuritate tot timpul, se servește numai cina. Menajera așază pe masă tacimurile și-i privește. Bătrînii sint dezorientați, nu înțeleg ce vrea. Femeia însă nu-i ia prea mult în seamă. Își trage un scaun și infulecă ouăle din farfuria bătrînului. Bea dintr-un pahar citeva guri de ceai. Trece apoi dosul palmei peste gură, suspină infundat și s-aranjează în fața și cealaltă farfurie. Înghite la repezeală totul și iese cu tacimurile fără să spună o vorbă. Se reîntoarce și sterge cu o cîrpă firimiturile de pe masă.

— Nu știu ce să mă mai fac; la fiecare cînd lasăți mizerie pe masă, spune jucîndu-se cu zdreanța murdară.

Bătrînii, vinovați, au priviri rugătoare. Dar tocmai în acel moment ochii menajerei se opresc asupra hirtiei mototolite de pe covor.

— Asta-i prea de tot, se răsteste furioasă.

Ridică hirtiuța cu două degete, îi privește pe amîndoi și apoi i-o bagă bătrînului sub nas. Acesta tremură din toate încheieturile.

— Dacă mai găseșc așa ceva, îți confisc ziarul, așa să stii.

— Asa-mi trebuie, mormăie bătrînul umil.

— Și de ce nu te ștergi, îți curge saliva din gură. Uf, spune, si-l sterge cu petica.

Pe fața bătrînului rămîne o pată de gîlbenus de ou. El se simte jignit, nu se știe de ce, și înțepeneste în fotoliu cu un aer plin de demnitate. Menajera iese îmbrănată.

— Voi atî avut nevoie de mine, nu eu de voi. Asa că trebuie să mă ascultați. Faceți cum vă spun, n-aveți de ales.

Gingiile bătrînului clîntăne infundat. Nu înțelege ce se întîmplă și e nervos.

— Scorpiu, șoptește bătrîna pri-

vind cu teamă spre ușă, după ce menajera dispăre.

Bătrînul îi aruncă o privire timpă și neputincioasă și foșnește puțin ziarul. Ridurile feței îi dau o înfățișare obosită. Ornicul bate de trei ori, desi e ca întotdeauna seara. Bătrîna smulge un țep din cactusul din apropiere și se înțeapă în deget. Nu curge nici un pic de sînge. Corpul ei nu-i decît un cartof zbircit. Totuși, începe să plîngă înecisitor sughițînd din timp în timp. Pe fața ei nu apare nici o lacrimă; își leagănă durerea în fotoliu și suspină.

Buza de sus îi tremură ciudat. Pare că vrea să spună ceva, dar nu reușește decît sunete nearticulate, un fel de gingurit.

Curînd însă se linisteste și reia studiul hîrtii. Menajera a dispărut pentru totdeauna din memoria sa. Pața de ou de pe obraz e singura dovadă că acest umil tiran a ăsit cu numai citeva clipe înainte din camera. La un moment dat, își amînteste ceva și se smulge din toropeală.

— Asa, mi-am amîntit, acolo i-am bătut, spune cu voicîtură de neașteptat și îndreaptă un deget îngălberit spre harta murată.

— Pe cine, pe cine ai bătut?, întrebă bătrîna mirată încetînd smiorcăiala.

— Pe toți, zob i-am făcut. Așa, să se învețe minte.

— Tu n-ai bătut pe nimeni, cred mai curînd că aiurează, ripostează compătimitor ea.

— Așa crezi tu; în război nu se stă cu mîinile în sin, ce-ți închipui. La cotul acela, sergentul a căzut cu teasta sfărîmată ca un doivlec. Era un băiat frumos dar s-a dus... Am privit atunci în jur: citiva căzuseră. Înainte băieți, înainte, începe să strige cu voce spartă bătrînul agîtîndu-și degetul spre hartă.

Bătrîna își oprește legănatul. E din ce în ce mai mirată. De mult bătrînul n-a mai vorbit atît de coerent. O adevărată tiradă pentru el.

— Ehe, bătrîne, ai fost tu ce-ai fost, nu zic, dar gata, pețru tine lupta s-a sfîrșit demult. Nu mai ești bun de nimic...

— Înainte, băieți, țipă din nou bătrînul infuriat.

— Sărmanul, se preface că mai trăiește încă. Mofhuri. Știu bine că nu-i așa. A venit mort cînd în război, spune ca pentru sine bătrîna, reluîndu-și legănatul.

Această pendulare înseamnă pentru ea garanția că n-a murit. Tră-

iește fiecare clipă cu toată ființa, se agață din răspuseri de fiecare secundă. De fapt, s-a uscat într-ăut, incît nici n-ar mai putea să moară. N-a citit în viața ei nici un filosof, așa că n-are de unde ști că a trăi nu-i tocmai ușor. Dimpotrivă, i se pare foarte simplu și nu caută o logică anume în asta, desi nu mai așteaptă nimic. Moartea înseamnă ceva doar atunci cînd omul își pune această problemă. În rest, ea nu există cu adevărat.

Acum privește spre bătrîn. S-a mai liniștit. Fața stăfidită a acestuia se schimonosește. Un rictus, pe care obscuritatea încăperii îl face și mai confuz, aproape un rînjit. Viața lui se reduce la fîrînturi, zvîcnete de memorie. Asa, cel puțin, este ea incredințată.

— Văd că te-ai liniștit. Citește, te rog, ceva din jurnal. Nu mai știu chiar nimic de lume...

Bătrînul pipăie masa. Zărește apoi ziarul căzut la picioare. Îl ridică dar nu reușește să-și suprime icnetul. Mingie foaia galbenă și tusește ușor. Încearcă, desigur, să-și dreagă vocea.

— Citește, sigur că citește; am o mulțime de stiri de pe front. Aici sint toate, arată ziarul cu mîndrie. Dar n-ai să înțelegi mare lucru, esti prea bătrîna.

— Bine, așa-i, nu zic, numai citește.

— Dacă vrei, îți citeșc altceva, spune.

— Nu, citește despre războiul tău, dacă-ți face plăcere, replică bătrîna împăciuitoare dar hotărîtă.

— Niciodcum, despre front nu vreau, am zis, amenință bătrînul coborînd și mai mult ziarul.

— Cine să te mai înțeleagă, citește ce vrei, om sucit, roștește exasperată bătrîna accentuîndu-și negănatul.

Nu mai are timp să-și penduizeze enervarea. Intră menajera. Tîne în mîini două esarfe negre.

— E timpul să vă culcați. Nu permite să vă zgîlțiți pe pereți toată noaptea, e clar.

Cu una dintre esarfe leagă ochii bătrînei. Se dă un pas îndărăt, privește cu atenție, apoi aranjează legătura.

— E bine așa, cu siguranță nu se poate zări, își spune.

Vine rîndul bătrînului. Menajera îi privește încă o dată și-i freacă mîinile mulțumită. Totul se desfășoară potrivit dorințelor ei. O anumită ordine se impune oriunde. Curînd fotoliul bătrînei înțepeneste, iar bătrînul sforăie ușor, gutural.

Constantin ARCU

CONSTANTIN HREHOR

ca o aripă

despicată noaptea în două
ca o manta de o baieonță de frig,
de-o parte focul și toate ființele în juru-i,
de cealaltă întunericul ars
și mîinile poetului semințe căutînd între
bulgării de cerneală.

aud o aripă icnindu-mi pe umăr ca
o plîntă suind leacuri bizare,
dintre pietre cu insemne furate
ghearele gerului sîngeră nume
pe zgîriate praguri de diamant.
trenurile duc iarna în exil.

ce mai știi nou despre noroiul cald
găsit în comete
despre metaforele conservate-n alcool?
degetele mele ca niște hîitași
umblă prin pădurea părului tău
alungînd
hypnotizatele lebede din parfumuri amare.

Intemeiere calmă

imi vindecă grădinile
solitara pasăre cu coroană de purpură,
în săgetate fîntini înțelepte iederi veghează
muncile apei,
amiază-și intemeiază somnul
pe ștergarele proaspete,
tirziul în ierbi ne rumegă
marginea umbrei.

nefiresc de adîncă culoarea albastră
pe ziduri,
ca o ninsoare rămasă
genunchii tăi sprijinînd neînfîmplat un
timp lîngă vorbe.
și pace, pace de cristal fumegos
pe a noastră așteptare întemeindu-se calm
la poarta frunzei dintii...

Miinile tale

o, liliu candidium, fata mea
pui de columnă miinile tale!
tatăl meu, mama mea
bulgări de cremene miinile tale,
visle de piine miinile tale!
și tu, iubită a mea
auroră în care singele trandafirilor se
ivește încet,
îndulcind gura prăpastiei ghirlândă de abur,
— miinile tale
de magnet!

Umbră de amforă

fluide umbrele miinilor într-a oglinzii
încăperi nesfîrșite de albe;
aburul trupului tău vindecă singurătatea
din pădurea tăiată,
cudreierată pînă în semințele de argint
de copoi ploilor desculțe

pe-acoperișul acestei nopți
numai umbletul singelui meu
diafan ca un ochi de albină,
pe degetul meu nemărginirea inelului
ca o vocală de cuarț,
ca o flacăra rotundă roind într-un
fagure de magnet...

punțile culese de ape,
cenusa sigiliilor scormonită de greieri.
o, ce cumiți pui de egretă
miinile tale făcîndu-și cuib între
algele singelui meu
culcat pe-o umbră de amforă!

Poem într-o plecarea ta

tu atîrînd răstîgnită
pe cuvîntul meu ultim
precum culorile și soarele verii
pe umerii de cîntec ai unui fluture anonim.

e-ațit de dulce iarba prin care vii desculță,
albinele stau în mireasma tă pînă
la miezul nopții,
macii își ard fără odihnă rosia insomnie,
fosforul timpelor mele încălzește greierii
iesînd din inscripții de rouă.

mă rog într-acest poem să nu se strice de vînt
semnele conturului tău
întipărite în verde înalt,
să mai rămînă albinele în
fagurii pașilor tăi,
să nu se stingă mierea acestui văzduh
în care eu dînțuiesc ca un fluture
împuscat
pe umărul plecării tale secrete...

Hronic

Soarele în palmele somnului —,
înaripată piine, orgă cu turle de aur.
între urnele celor vecind de ani
în genunchi iarba visînd transparentă solstiții.
de miere odihna luferilor în fragede
steme,
în bronzi istoria răsturnată de sîngerat bour,
ochiul vulturului măsoară adincul fîntinilor
venind spre piatra de sub tîlpile statuiilor severe.

înalte lanurile imnurilor,
ciocirlia hrînînd cerul cu cîntec;
păstorii mingie timpul în fluire
răcorînd cremenele veacurilor amuțită sub
turme...

T. V. STEFANELLI

INEDIT

„Cu incetul se introduse și la ședințele sociale ale „României Junie” o viață mai animată și petreceri mai românești, și cu timpul se pre făcure aceste ședințe în adevărate întruniri de plăcere și distracție, căci se molipsiră tinerii de gustul de a produce singuri și tot lucrări originale și hazlii și când am venit eu odată cu o poemă umoristică, înti-

lulată *Batrăho-mio-mahia*, în care descriam o întâmplare a colegului nostru O. Turcanu cu poliția din Viena, mulți colegi descoperiră că au și ei talent pentru astfel de alcătuirii umoristice”.

Redăm mai jos, după manuscrisul complet, aflat în posesia noastră, poemul amintit.

N. I. MANOLIU

Batrăho – mio – mahia

POEM ISTORIC

Te rog o muză dragă, să aibi de mine milă
Să te cobori din borta, în care locuiești :
Pe mătură călare alegă-ncoaci în silă,
Imbracă-te-n catrință ca să mă mintuiești,
De ești fată de treabă vei asculta suspinul
Ce-l scot din măruntaie, spre tine îndreptat,
Cu poalele în mină, venind vei stinge chinul
Ce sfarmă a mele mațe, încit am desperat.
Căci vreau iubită muză să fac o poezie
Dar ce fotos iubită, de geaba m-am scremut,
Și ce-am scos la lumină-aceea-ți dedic ie
Deci vină dragă muză, căci alfel sint caput,
Căci voi să-ncep poemul de mare-nsemnătate
Ce știu că o să facă epocă la români
Nu rideți... muza vine cu polonicu-n spate,
Să-mi toarne inspirare cu amindouă mini !

X

O falnică cetate se află-acum în lume
Ce este capitală în țara cucului.
Cetatea este mare și Beci e al său nume
Mirosul ei, cîrneste chiar virtul nasului.
Și-n ea se află-acum un fel de vietate,
Ce nu-i nici duh, nici viață nici pasăre nici om.
Istoria naturii n-a putut ca să cete
Un nume cum se cade pentru acest fantom.
Dar noi studenții cari sintem ajuși de minte,
Și venim foarte-adeș cu dîsul în contact
Formatu-ne-am părerea, și-acum actualmente
Cunoaștem genui neamul și speția exact.
El e de gen bastarde, urechile-i sint late,
Format e din păduche și ploșniță — deci sper
Că acuma veți cunoaște această vietate,
Căci Chibicj au numit-o în scurt : poliquetej,²
Studenții știu acuma, mulți pot să povestească
C-adeș ori de frica acestui animal
Luat-au talpa-n mină, ca să se mintuiească,
Și-au apucat la fugă, la vale și la deal.
Căci s-a-nîmplat odată c-o grupa numeroasă
De tineri fără veste toți fură atacați :
Unii știeau proverbul : că fuga-i sănătoasă
Au șters putina-ndată și-aya fură scăpați
Dar alții, vai de dîșii, ei fură duși cu siava
De poliqueteji cu scopul să fie puși la loch³
Ei nu se dau vojnici, curajul lor ca lava
Sbucnea în pieptul sdravîn și ei strigau tot oh !
„Nu lăsați, săriți cu toții căci ar fi rușine mare
Să ne ia din centrul vostru, să ne pue la răcoare
Voi vojnici, ce în minie, rupeți chiar și mița-n două
Arătați-vă cu toții ca ciupercile cind plouă.
Piept la piept, scoateți colegii din mina ăștor păgini
Dați cu ghiontul, cu calcîiul, ca să fiți demni de străbuni
Ce fotos că bravii tineri începură să răcnească
Și cu vorbe cu sudalme poliqueteji să-ngrozească !
Lume multă se adună cască gurile cu toții
Și chiar cini de pe strade urlă-acum în miezul nopții
Între-aceștea un biet tînăr luptă greu și vojnicește
Și din mina poliquetă a scăpa el se sileste :
Și de-odată auzi că strigă cu o voce-ngrozitoare :
— Săriți bre ! e-am prins pe unul și îl în cum mi se pare.
— De l-ai prins, îl adă-ncoace, strigă toți tineri de-odată
— Ah ! nu pot căci nu mă lasă, a sa mină blestemată,
Zice-acum vojnicul nostru : poliqueteji îl indeasă,
Și îl duc la Sf. Petru pe sus ca pe o mireasă.
Acolo mi-l bagă-n bortă, după el se-nchide poarta,
Tinerii rămași afară, blestemă singuri soarta ;
Făcînd sfaturi între sine, ei încep să strige : arde !
Arde barba lui Sin Petru ! și încep toți cu petarde
Borta să o bombardeze ; poliqueteji-n acea parte
Au scăpat de groa nevoie ; pipăesc în jos de spate,
Rău se strimbă și exclamă : ah ! studenții-s mare domni !
Căci de frica lor acuma, am făcut în pantaloni.
Tinerii de-afară însă scot curaj din buzunare
Bombardează poarta, strigă, încit nu-i chip de scăpare.

Unu-apucă pălăria, și în poartă greu izbește
Altul scoate-a sa ciubotă și cu furie lovește,
Ear al treilea mai feroce, ca al doilea D-zeu
Un chibrit aprinde-ndată ș-apoi fulgeră mereu ;
Ceilalți răspund la fulger, și încep toți a tuna
Pantalonii lor vibrează, poarta-ncepe a clătina.
Între tineri însă unul era cel mai vojnicos
Căci la dușmani totdeauna el tot spatele-a întors,
Și cind se ivia vreodată vreo ceartă într-un loc
El ca Diogen falmosul s-ascundea în poloboc,
Ear cind nu era vro bortă sau de n-o putea afla,
El lua la sănătoasa, și-napoi nu se uita.
Însă-acuma mindrul tînăr el grozav se-nfuriase
Ochii săi eșise-afară, din cap cusma îi picase,
Miinile-i umblau prin aer, buzele îi tremurară
Și din gura sa voinică eșia numai foc și pară.
— A ! mizei de poliquetej, a ! vă vin acum de hac
Ca să știți că cu studenții nu-ți umbla cu mița-n sac.
Ia veniți acum la mine ! nu scăpați de-a voastră soartă
Ce v-ascundeți cu grămada mișelește după poartă !
Nu fiți lași, eșiți afară, ca epurii din tufari
Să vedeți ce pot cu face : vă turtesc ca pe țintari.
Și din carnea cea spurcată, zău nici urmă-a răminea
Și-o să meargă-n toată lumea vestea de purtarea mea.
Iată poarta se deschide, și apare-un poliquet
Far eroul nostru-atuncea pantalonii și-au muicet,
Ia-ngehat în gură vorba, limba i s-a inginat
Și la altu-ntrre picioare el cu grabă s-au băgat.
Acolo tace ca mutul nu s-aude a sa voce
Graba-l caută poliquetul, nu-l găsește și se-ntoarce.
Toți se uită și-l întreabă : ei de ce nu te-ai luptat !
Piept la piept cu poliquetul, și de ce nu l-ai sfărmat ?
— Ah ! n-am vrut să-l rup în două, m-am temut că n-am păcat
S-apoi n-ași văzut fricosul, n-a sosit cind l-am strigat
Că-s voinic o știe lumea ; l-am strigat și n-a venit,
Și-n tîrziu cind el sosise, lupta mi s-a fost urit.
Pe cind tinerii cu toții făceau sfaturii de scăpare
Și spre-aceș scop la olaltă se puse turcește-n drum
Puse degetul pe nasuri, ș-apoi se-ntrebară : cum ?
Staturi, planuri mari bizare, vorbă multă și-neurcată
Fiecare clocea planuri, nu era orinduală,
Bietul Pop⁴ nu era-atuncea prezident la ei afară
Ca să dreagă adunarea s-o facă parlamentară.

Pe cind se petrece-aceștea lingă poartă-ntr studenții
Cel închis drept ca țepusa stă ținut de poliqueteji.
Cari s-au pus să-l spovedească, să-l întrebe de păcate
Și-l indeamnă să le spuie să se mintuie de toate
Ce folos că mi se strimbă al meu tînăr imbrîncit
După o vreme-ndelungată toate le-au mărturisit
Trebuie-au să le spuie, chiar ce noaptea au visat
Căci atuncia foarte-adeșea intră tinerii-n păcat.
După-aceștea poliqueteji cite-un canon i-a dictat :
„Să se facă sfînt ca papa, negîndind la insurat.
Să sărute numai babe ce n-au dinți mai mult în gură.
Ear cind vede fete mindre ce au foc în cătătură
El să fugă ca de ciună, să se ducă-n altă parte
Și să scoată limba-ndată de un cot și jumătate.
Să mai zică-un tatăl nostru, și de este bun creștin
După rugăciuni să cinte : o du lieber Augustin.
Însă fiecare lucru are și măsura sa
Cind se trece peste dinsa, vine adesea furia.
Astfel și eroul nostru, acum rău s-a-nfuriat,
Și în pieptul său cel mindru cugetă la răzbunat.
Se repede înspre masă și apucă un condei
Îl prefăce-ntr-o țepusă și lovește în mizele,
Bate sfarmă străpunge, încit casa tremura
Sgîrîie ca și o miță : poliqueteji se-ngrozea
Și de frică și durere pe sub paturi s-ascundea.
Ear eroul nostru-atuncea, lasă pălăria sus
Sterge putina în grabă și afară a ajuns.
Acolo cu toți îndată începură a striga
Ce erou de lapte acru, să trăiască nația !
Și văzînd pe-un poliquetej toți l-au prins de chica sa
Ca să-l vadă să-l cunoască și să-l poată studia.
Unul mai ales din tineri era foarte înimos
Căci cu-n deget de la mină l-au prințit îndată jos.
Începu să-l studieze din picioare prin la cap
Și spre-aceș scop mi-l disbracă, gol mi-l face ca pe-un nap
Și pentru ca să-l cunoască, toldeauana viitor
I-a căsat îndată gura opinîndu-se-n sudori
I-a numărat dîșii-n gură, după-aceșea în unire
I-a mai dat toți cite-o brîncă, să aibă de suvenire.
L-a lăsat apoi să fugă, s-ajungă de bună vreme
Să ceară la sfîntul Petru o păreche de izmene.

Viena 1 Ianuarie 73

¹ T. V. Stefanelli : Amintiri despre Eminescu, București Institutul de Arte Grafice, C. Sfetca, 1914.
² Chibicj a improvizat din Polizei diner = sergent de poliție (în orașe) și din Quet'diner = strivitor (în bătaie) adică „poliquetej”.
³ Carceră sau închisoare provizorie.
⁴ Popă. Autorul obișnuia să prescurteze substantivele pentru metrica versului. Se referă la O. Turcanu care era poreclit Mitropolit al Moldovei și Sucevei.

Refracție

accasta lungă-ți căutare
cind sfîșiere cind joc scinteiilor
imi pari îvindu-te din mine
prin zgîrîirea fără milă
a ochiului acetăși incolor

privirea-ncepe-atît de lent
alcătînd conturul aburos
pe-un semn de așteptare viitor
stau liber friguros încert
și dezleat de puncte cardinale
spre pămîntescă steaună nestiută
spre steaua geamă-n alcor.

Mircea TINESCU

Poemul ca ființă

Mînioși cititori ai iluziei mele,
textul arc un dînte încercat de venin
care, iață-l, pătrunde cu alt dînte sub piele
ca vocala în milul consonantic din RHIN.

Ea se pierde flancată între bici și cămilă,
e lovită de unul, devenind celălalt
și mai e și un vultur în văzduh, o pupilă
ca un far care-o sapă, pronunțînd-o-n bazalt.

El e fiul trimis între voi pentru cruce,
lepăda-vă-veji sigur de el cu-nvoieți,
o un craniu a cărui arcadă seduce,
labirint al cenușii, locuit de-ndoieți.

El apare ca-n chipul de față, rapace,
să-nfelegă părelnic oricine-ar dori,
cind pe rana culorîi galopează și tace,
ca și cum ne-ar iubi, ca și cum ne-ar strivi.

Sau deodată înghite lumina în sine,
devenind mult mai greu, adunîndu-se lent
ca un roi peste trupul unei biete regine,
ca memoria-n țigva unui mare dement.

El apare ca-n clipa de față, anume
îngrosat, semănînd cu orice unceori,
cum doriți : anonim, înfierat de un nume,
un brigand, o cutie cu nori !

Sau în arcul himerei, în vrana
dopă care torenții pîdesc,
fiind glonțe, ab ovo, și hrana
unui cuplu din regnul zeiesc.

Toate aștea iață-le-mpinse-nainte,
în limba vorbită cu care-s stropiți
pereții acestui abator de cuvinte
unde stau în cîrlige aureole de sfînj !

Marcel MUREȘEANU

Cînd se sting salcîmii

Cînd se sting salcîmii în arome tari,
Ochii tăi obraznici iar mă scot în stradă.
Cîți o să mă-ntrrebe, cine-o să mă creadă
Că-n tăioase stele tu la fel imi pari ? —

O scintei ruptă din prea iuși secunde,
În bolnave temeri dusă niciodată,
Timpla mea-i de spaima, singele se-mbată
Peste fața ninsă-a pietrei ce m-ascunde.

Pentru fuga subțire

Ah, gerurile,
Singurele cîrute,
În care adolescenții
Își ascut singele
Pentru fuga subțire
Prin retina
Întrebărilor mele !

Ion PARANICI

DICȚIONAR XXII

50. GRUIA (IAȚENTIUC), ȘTEFAN (16.IV.1933, Arbore — Suceava), poet, prozator. Liceul comercial la Suceava, studii de filologie la București, specializare în slavistică la Universitatea „Taras Sevcenko” din Kiev (1955—1959). Conferențiar pentru literatura ucraineană la Facultatea de Filologie din București.

A debutat în 1950 cu povestiri în ziarul „Zori noi” din Suceava. Povestirile și nuvelele din primele volume (*Roata*, 1964 ; *Sîmbăta morților*, 1968 ; *Ciobanul și ciureșul sălbatic*, 1973) anunță un scriitor atent la veridicitatea momentului epic și la expresivitatea limbajului. Protagonistii, în general oameni din lumea satului, sînt surprinși de obicei în momente limită, gesturile și cuvintele lor căpătînd semnificații profunde, legate de un anume univers etic. Marile pasiuni au la Ș. G. poezia firescului. Concentrarea subiectului este o notă generală a acestor volume, iar evitarea atentă a clișeele proiectează în universul intim al cititorului. Cîteva volume de poezii, *Străfunduri* (1973), *Baladele Arborei* (1973) și *Nord* (1979) dezvăluie o fascinantă mitologie, filtrată de conștiința filozofică și culturală a poetului. Adesea în metru folcloric, niciodată ostentativ, mereu egal și șieși, discursul liric trezește emoția fără strălucire...
Romanul *Calul negru* (1983) marchează

ză pentru autor renunțarea la formulele clasice. Subiectul se întregeste prin însumarea rememorațiilor aparent haotice ale profesorului de limbă română, Ioan Ulma. Momente dramatice, uneori adevărate cataclisme prind în virtuțel lor indivizi izolați și colectivități largi, deformînd și reformînd deprinderi, concepții, psihologii. Parabola istorică și politică este condusă cu mină sigură, personaje mitice, simbolice sau poetice (Onofrei Holbură, Varvara, Toreac) potențînd valențele estetice ale fabulației. Remarcabilă rezistența autorului la influența formululelor conșevive.

În 1971 Ș. G. a realizat o antologie de proză ucraineană contemporană (cu Dan Mazilu) iar în 1975 a alcătuit și tradus o antologie a poeziei ucrainene din România.

Referințe (în volume) : Popa, Marian — *Dicționar de literatură română contemporană*, Ed. Albatros, București, 1977.

51. HURMUZACHI, ALEXANDRU (16.VIII.1823. — 20.III.1871), publicist, critic dramatic. Personalitate de seamă care, împreună cu frații săi, Constantin, Gheorghe și Eudoxiu, avea să joace un rol foarte important în istoria politică și culturală a Bucovinei. Tatăl, Doxachi Hurmuzachi, descendent dintr-o străveche și puternică familie boierească din Moldova reușise să determine o serie de revenidicări în favoarea românilor, oferînd fiilor săi și contemporanilor un model de devotament patriotic : „Românească este țara aceasta în care trăim, cîștigată și păstrată cu singele străbunilor noștri și înzestrată cu drepturi

românești, cari n-au putut să apună, pentru că sînt o proprietate nepieritoare a ei. Limba română, sufletul naționalității noastre, pe care ne-au păstrat-o străbunii noștri în timpii barbariei chiar cu răpunerea vieții, a fost totdeauna și este adevărata limbă a acestei țări, nici un drept nu s-a aflat în putere ca s-o desființeze”.

Al. H. a urmat cursurile primare, gimnaziul și liceul la Cernăuți apoi Facultatea de Drept din Viena (1841—1845). La 16 octombrie 1848 scoate, a lături de fratele său, Gheorghe, ziarul „Bucovina” (1848—1850) care avea să se bucure de un prestigiu deosebit în toate provinciile românești. De la început ziarul își propunea să fie „defensorul intereselor naționale, intelectuale și materiale ale Bucovinei, reprezentantul dorințelor și nevoițelor ei, organul bucuriilor și suferințelor ei”, program căruia frații Hurmuzachi i-au fost fideli. La 19 aprilie (1 mai) 1862, sub președinția lui Al. H. s-a inaugurat „Reuniunea română pentru leptură...”, transformată ulterior, datorită amplorii acțiunilor sale culturale, în „Societatea pentru literatura și cultura română în Bucovina” (11/23 ianuarie 1865). Membru al Societății Academice Române, deputat în Dieta Bucovinei și în Camera de la Viena, a militat perseverent pentru promovarea culturii naționale sub toate aspectele ei, întreținînd relații culturale și politice cu românii din Moldova, Transilvania și Muntenia.

A fost unul dintre cei mai entuziaști sprijinitori ai primelor trupe teatrale (Pascaly, Fany Tardini, Matei Milo), considerînd reprezentanța dramatică drept un mijloc de promovare a idea-

lurilor naționale. Prieten cu Alecsandri, Al. H. este și un autorizat critic dramatic, articolele din „Foia Șotietății” despre manifestările teatrale impunîndu-se prin serioase observații de substanță.

Bolnav, a încetat din viață la Neamț, la 5 iunie 1871, în vîrstă de 48 ani.

52. HURMUZACHI, GHEORGHE (17. IX.1817, Cernauci — Cernăuți — 13. V.1882, Cernăuți, U.R.S.S.), publicist, om de cultură. Frate cu Alexandru, Eudoxiu și Constantin Hurmuzachi. Studii superioare de drept la Viena. Deși cunoscut autorităților ca participant la evenimentele revoluționare de la 1848, reușește să obțină aprobarea de a scoate primul ziar românesc în Bucovina, „Bucovina” (1848—1850), pe care l-a condus în calitate de redactor responsabil între 4 octombrie 1848 și 21 octombrie 1849, dată după care conducerea a preluat-o fratele său, Alexandru. Ca și ceilalți frați ai săi, a militat neobosit pentru drepturile politice ale românilor din Bucovina, atît ca publicist în paginile „Bucovinei”, iar mai apoi în cele ale „Foaiiei Șotietății”, cît și în calitate de deputat în Dieta Bucovinei. A dus o susținută campanie în favoarea înființării unei catedre de literatură română la universitatea bucovineană. Președinte, pînă la sfîrșitul vieții al „Șotietății pentru cultura și literatura română în Bucovina”, redactor la „Foia Șotietății”, Gh. H. a fost principalul ideolog, atît al societății, cît și al publicației care a devenit în scurt timp ceea ce preconizase Kogălniceanu pentru „Dacia literară”, un veritabil repertoriu național al culturii românilor din cele trei provincii.

Prin poziția sa consecvent științifică în problemele referitoare la ortografia românească, Gh. H. s-a impus circuitului de idei novatoare ale vremii sale. În ciuda forței cu care se manifesta curentul latinist, reprezentat în special de Aron Pumnul dar și de mulți membri ai Academiei, Gh. H. i-a opus acestuia, în discuțiile din Academia Română, un sistem fonetic care ulterior avea să devină normă. Spirit lucid și echilibrat, publicistul bucovinean susținea teoretic și practic, în scrisul său, limba vie și expresivă din exprimarea curentă, într-un context ortografic și lingvistic (la nivelul publicațiilor vremii) cît se poate de eterogen. O viziune la fel de sănătoasă i-a însoțit atitudinea față de folclor, considerat de Gh. H. ca o comoară inestimabilă, „sufletul națiunii”. Această atitudine este vizibilă în spațiul larg acordat culegerilor de folclor în paginile revistei dar și în articolele teoretice despre folclor. Ideile lui Gh. H. erau desigur cele ale vremii. La Viena cunoscuse, fără îndoială, opiniile europenilor referitoare la folclor, la valorificarea și studierea lui.

Critica literară susținută de Gh. H. se remarcă prin discernămint al valorilor, mai ales la nivelul expresiei. Referințe (selectiv) : Loghin, Constantin — *Istoria literaturii române din Bucovina*, 1926 ; Ţugui, Pavel — *Contribuții la o istorie a mișcării culturale-științifice din ținuturile bucovinene*, Craiova, 1977 ; *Dicționarul literaturii române de la origini pînă la 1900* ; Ed. Academiei R.S.R., București, 1979.

Octavian NESTOR

Un portret al Theodoriei

Mi-o aduc aminte cu un pistru de aur
În pupila unui ochi, o ciudată
Căpșună-aurie. După mulți ani
De uitare a aceluia trup melodios —
Brațe prelungi, miini subțiri —
Îmi reamintesc numai de poftele trecătoare
Tulburind carnea. Nu tăgăduiesc,
Măreția ei era amuzantă, de mahala
În spate se auzeau risete
Provinciale și triste, descompuse de
nesomn.

Bănuiesc, nici unul din rendez-vous-uri

Nu era pus la cale sau dorit de tipii
Din orașul iubirii: pentru mine va fi
Un chip măsliniu, dinți albi, rochie
ieftină de vară
În dungi verzi, albe și mai presus
Un ochi de căpșună. De ani de zile
O uitasem. Ochiul stătea în așteptare.

Apoi într-un alt oraș dar din același
Aer greu și cearșafuri folosite, în toiu
Unei despărțiri, din același dormitor
sumberu.

Oală de noapte polară și pat crud de fier,
Am văzut cum felinarul din stradă
arăta pe Theodora
Destrămată precum o flaneu veche, ochii
și gura fără riduri,
Trădindu-i tinerețea să-i pot vedea
Rănil pe care niciodată nu le înțelesesem.

Cum aş putea să nu iau în seamă astfel
de răni?
Resturi însingurate ale unui suris de
îndrăgostită,
Împrăștiate asemeni lui Osiris peste
nisipuri?
Acum prin cite am trecut, prea tirziu,
O recunosc printre marii supraviețuitori
De furia orașului, numai acum o numesc
Printre victorioșii în iubire — pe drept
alesi.

În românește de
H. STAMATIN

CADRAN

Critica, spunea chiar un critic, e aerul pe care-l respiră oamenii scrisului. Și nu numai ei, am a dăuga noi. Cu precizarea însă ca acei care-i asigură „oxigenul necesar” să nu-și dezică menirea, să nu cedeze coliziunilor de mărunte interese. Citesc ultima carte de versuri a cutărui autor, fost copil teribil al „noii poezii”, și rămân dezamăgit. Și, ca nedumerirea să nu se încheie aici, cronica din România literară prezintă lucrurile cu totul altfel. Adică ceea ce luasem eu drept șugubete jonglerii de cuvinte ar reprezenta, după opinia aceluia recenzent, nici mai mult nici mai puțin decît expresia unei rafinate stări de frământare interioară și, în concluzie, o reușită strălucită ce dovedește... Restul se subînțelege. Că nu există nici o relație între inventarierea obiectelor dintr-o cameră sau reproducerea dialogului „băscălios” dintre doi „tipi” și „frământarea interioară” a celui care le consemnează, se înțelege de la sine.

Desigur detectarea „misterelor” textului cade în sarcina specialiștilor. Numai că în cazul în discu-

ție (și nu unicul) orizontul lecturii nu prea evidențiază asemenea „mistere”. Acolo unde numitul cronicar vede „devenirea asumată a discursului” „spontaneitate”, „autoironie neliniștitoare” și cite altele nu-i dect o puerilă imitație dadaistă. Și atunci de ce referentul critic nu pune punctul

mai poate fi atât de ușor păcălit. Multă cerneală continuă să curgă de altfel despre și în legătură cu „celebrii” de-acum ironiști și textualiști. De o bucată de vreme tot mai numeroși harnici grefieri ai banalului cotidian se pomnesc vedete ale vieții literare. Versuri de genul: „...m-am

ascunde procedee artistice extrem de sofisticate” (sic!), „o scriitură lucidă, care poate părea naïvă (măsură de precauție, totuși? n.n.), dar e îndelung elaborată”, poemul ne oferă o „viziune aproape filosofică” asupra lunii (curat filosofică n.n.), versurile au „o stranie seducție”, ele „ilustrează virtuozitatea producției textuale” și emană acea neliniște vitală fără de care... etc. etc. Așa se face că paginile revistelor literare, ocupate pînă peste cap cu „descifrarea” poeziei (și prozei, bineînțeles) hiperrealiste, nu-și mai oferă decît cu zgîrcenie spațiul tipografic și pentru comentarea celorlalte apariții editoriale demne de interes. Ca urmare, volume de certă valoare trec astfel aproape nesemnificate. Cu alte cuvinte receptarea critică se instalează uneori într-un fel de confuzie „asumată” care o izolează de creația autentică. De aici, nu numai entuziasmul inutil în fața diverselor opuri gălăgioase, ci și efortul snob de a convinge că ele constituie adevărate evenimente literare. O prejudecată, desigur, ce nu trebuie să ne lase indiferenți.

Ioanid DELEANU

Critica „favorizantă”

pe i, de ce nu are „îndrăzneala” de a numi eșecul? Numai pentru că semnatarul plachetei trebuie să rămână „același artist fermecător” de pînă mai ieri?

Ce vrem să afirmăm de fapt? Că o anume parte a criticii noastre se încapăținează să-și impună preferințele și gusturile și să împartă cu dărnicie elogiile acolo unde acestea nu-și găsesc justificarea, uitînd că cititorul avizat nu

sculat pînă la urmă, pentru că / unii voiau să parcheze un camion / am stat și m-am uitat la ei / bagă tare / dă-i, dă-i, dă-i / încă puțin, mai, mai, mai, mai, mai, mai / stai așa! ceva mai la stînga, așa / dă-i că merge încă, încă, încă puțin aaatit / stop! / asta e” își găsesc „traductibilitatea critică” în aprecieri dintre cele mai savante: „sub aspectul ei de prozaism fotografic” poezia

Românii transilvăneni și Bucovina

Prin „dulcea Bucovina”, leagăn în care s-au zămislit rădăcini și au crescut zdravene tulpini ale poporului, se întîlnesc vetre istorice străvechi, dar și locuri care poartă numele de „ungureni” (satul Ungureni, Herăstră-Ungureni, cătunul Unguraș — Suceava etc.). Aceste nume provin de la românii fugiți din Transilvania, cînd n-au mai suportat asuprirea socială și națională a nobililor precum și a patricienilor orașelor.

Fiul și coregentul Mariei Tereza — Iosif, viitorul împărat — care în 1773 a străbătut Transilvania, a raportat Consiliului de Stat din Viena situația lor precum și fenomenul emigrării: „a-cești săraci supuși români, care sînt fără îndoială cei mai vechi și cei mai numeroși locuitori ai Transilvaniei, aceștia sînt maltratați de fiecare, ori dacă este ungur, ori dacă este sas, fiind copleșiți de toate nedreptățile... și este de mirare că n-au fugit cu toții”.

Adeseori s-au ridicat la luptă împreună cu iobagii maghiari voind să sfărîme jugul iobăgiei, dar unii au luat drumul pribegiei, părăsindu-și pămîntul pentru a căuta un liman de liniște. Cei din nord-estul Transilvaniei iau drumul Moldovei.

La o anchetă din 1779, în care sînt întrebați 51 de martori din Transilvania „Pentru ce fug oamenii, în bejenie, în Moldova?”, răspunsul primului martor suna astfel: „Robotele, dăjdiile, cărăușiile, domni care au cuprins tot pămîntul bun... iar românii se duc în Moldova că acolo pămîntul este mai roditor, acolo au rude și mulți oameni laudă acea

țară și robotele sînt mai ușoare”. În tîrguri și orașe cei bogați „cîi românii se poartă rău — recunoaște același Iosif — îi sillesc să cedeze casele și moșiile lor și să se mute în alt loc, de aceea mulți și emigrează”. Un document al vremii ne relatează că prin 1711 patriciatul săsesc a alungat pe români din Bistrița, care în bună parte au luat drumul Moldovei.

Dar stăpînii ajunși cu forța proprietari își dau tot mai mult seama că le pleacă iobagii și de aceea iau măsuri severe pentru a-i opri. Principele M. Apaffy scria bistriștenilor în 1662: „sărăcimea a început să treacă de-a binelea în Moldova... să aveți grije de poteci și de drumuri și să nu-i lăsați, căci dacă se duc toți românii cine o să plătească birul?”. Se iau măsuri, se înființează 47 posturi de pază la diferite trecători spre Moldova, în zona Prislop — Rodna — Bărgău.

Peste Carpați noii veniți sînt bine primiți. Alexandru Lăpusneanu stăruia pe lângă dregătorii Bistriței să îngăduie trecerea lucrătorilor de pămînt, deoarece populația a fost rărită de ciumă și de războaie. Domnitorul Gheorghe Duca scria logofătului din ținutul Cirligătura: „să aibă a chema oameni streini, să fie scutiți de dăjdie și de zloți și de lei...”.

Bejenarii, peste opeștiștea oficialităților Transilvaniei, se strecoară an de an, prin poteciile ascunse ale munților. Emigrația crește în aceeași proporție cu numărul martorilor. Conscripții făcute de generalul Enzenberg, guvernatorul militar al Bucovinei, din noiembrie și decembrie 1778, descriu

masa de români deznădăjduiți care au părăsit stăpînire străină pentru a se așeza în ținutul încorporat de austrieci în 1775, numit Bucovina.

Conscripția I ne arată că în curs de 60 de ani, din 1718 pînă în 1778 s-au așezat în Bucovina 1200 de familii cu 5018 suflete (iobagii zilieri, „supuși”, liberi) în 79 sate printre care: Dorna, Șarul Dornii, Ciocănești, Fundul Moldovii, Pojorita, Vama, Moldovița, Cimpulung, Gura Humorului, Ilișești, Stupca, Berchișești, Solca ș.a. Prin 1764 sînt amintiți 51 născuți răspîndiți în satele Șaru Dornii, Poiana Pustie, Preotești, Roșieni, Gura Văii, Hudești, Bogdănești.

Conscripția a II-a înșiră 117 familii care s-au stabilit cu tot avutul (cai, oi, boi, vitei), populînd aceleași locuri.

Cronicarul ungar Ștefan Halmagyî spune că în septembrie 1764: „Mulți oameni au trecut anul acesta în Moldova indeosebi din județele Turda, Cluj, Dobloa (Someș), mai ca la o mie. Au fost trimiși canceliști să ancheteze cauzele emigrării... cei mai mulți martori au invocat asprimea domnilor de pămînt”. Același cronicar scria în altă parte și despre plecarea unor iobagi unguri: „Sînt mulți unguri în Moldova... trăiesc bine, voievodul (Gh. Ghica n.a.) e placidus, nu-i asupresc pentru dări și rămîn bucurînd acolo”.

Bejenarii primesc vetre noi pentru așezări sau terenuri marginase ale unor sate cu populație redusă și își înjghebează gospodăria, modeste la început, înstărite

cu timpul. Unii lucrează pămîntul, alții își continuă ocupația strămoșească — oieritul. Documentele vremii păstrează și nume de „ungureni” negustori și meseriași pentru nevoile sătenilor. Din unele sate ale Transilvaniei au venit emigranții cu învățătorii și preoții lor, în noua țară aceștia continuîndu-și slujbele.

Prin 1726 la Mănăstirea Humorului își desfășura activitatea dascălul Toader din Maramureș, prin 1778 Grigore Crețul din Ilva învătă copiii din Bălăceana, Mafelel Popii din Ilva Mare și Iacob Stîrciu din Maeru funcționau în Botoșana, Simion Ungureanu din Mintiu era dascăl în Vicovul de Jos și mulți alții.

De-a lungul vremii unii români „ungureni” primesc pentru merite moșii de la voievozi, alții reușesc să le cumpere, frații Florca și Gheorghe sînt amintiți cu prăvălii în Cimpulung.

Numele bejenarilor se luau de multe ori după numele ținuturilor și văilor de unde au venit, devenind: Someșan, Crișan, Muresan, Rodnean, Bărgăuan, în alte cazuri după meseria practică: Dascălu, Popa, Cojocar, Moraru, Baci. Asemenea nume se întîlnesc și se păstrează în Saruri: familiile Cojocar, Moraru, Baci. În unele cazuri se constată chiar și unele particularități de limbă, deși au trecut mai multe generații de la vîrurile de bejenie.

Peste tot însă constatăm o fericită contopire dintre oameni și locuri, dintre locuitorii acestor pămînturi și glia strămoșească a patriei. Sacrificiile bejenarilor, toate sacrificiile poporului nostru de-a lungul veacurilor au urmărit doar dreptatea și libertatea.

Nicolae ȘTEIU

CONSEMNARI

MEMORIAL LABIȘ

Sub genericul „Memorial Nicolae Labiș” au avut loc, în zilele de 21 și 22 decembrie 1985, manifestări dedicate aniversării a cincizeci de ani de la nașterea poetului, organizate de către Uniunea Scriitorilor din R.S. România, Comitetul Județean de Cultură și Educație Socialistă Suceava și Asociația Scriitorilor din Iași. Astfel, în sala Teatrului Municipal din Suceava s-a desfășurat un amplu simpozion, iar în orașul Fălticeni și-n satele Mălini, Văleni și Poiana Mărului s-au realizat vizite de documentare. Au fost prezenți scriitorii: Traian Iancu, directorul Uniunii Scriitorilor, Mircea Radu Iacoban, secretar al Asociației Scriitorilor din Iași, prof. univ. Constantin Ciopraga, Dimitrie Ignea, Horia Zilieri, Grigore Ilieși, Mihail Iordache, Aurel Covaci, George Târnea, Laurențiu Ulici, Mircea Scarlat, George Pituț, Teofil Bălaj, Marcel Mureșanu, Gheorghe Damian, Ion Beldeanu și Constantin Ștefuriuc, precum și Profira Labiș, mama poetului, și Margareta Labiș, sora poetului (M.L.)

ANUALA '85

Reprezentativă prin însăși finalitatea sa, o expoziție anuală, pe lângă bilanțul inerent, devine și un motiv de reflexie. Percepută astfel, manifestării Cenuclului Suceava al U.A.P. trebuie să-i fie alăturată unele atribute care s-au impus pe simenze: creșterea valoric individuală — pentru majoritatea celor 47 de expozații — condensare tematică (dar nu mimetism), resurecția portretului, apariții de nume noi, în plină afirmare (I. Csukal, Paraschiva Gălușcă, Mergarosi Iuliana, Constantin Hrehor).

Afirmarea globală — cenuclul tinzind spre o depășire a caracterului „provincial”, racordează un grup, ce-și poate defini personalitatea, la întreaga mișcare plastică națională (unele personale din anul trecut, Ion Carp-Fluerici de exemplu, demonstrînd-o pe deplin). O mențiune aparte pentru „grafica satirică”, după cum sculptura (insuficient reprezentată) și artele decorative (nivel constant) sînt încă domenii ce și-ar merita o mai bună confirmare. În esență „Anuala '85” este o expoziție ce-și delimitează exact cîștigurile și își certifica statutul de „barometru” al unei mișcări ce a depășit stadiul de „promisiune” (P.D.).

LAUDA CĂRȚII

O frumoasă manifestare culturală care capătă de la an la an o tot mai pronunțată notă de distincție este și această întrecere între slujitorii bibliotecilor comunale sucevene (concursul „Laudă cărții”). Ca și în edițiile precedente, cea din 1985 (a zecea) a vizat, conform regulamentului de organizare și desfășurare, atragerea unui număr cit mai mare de cititori din mediul rural spre lectură. Bineînțeles, bibliotecile și-au susținut această nobilă acțiune de popularizare a cărții prin activități educative specifice: expoziții, sezoării literare, concursuri și consfătuiri tematice, recitaluri de versuri etc.

După evaluarea rezultatelor concursului, pe primele locuri s-au situat bibliotecile comunale din Udești, Mănăstirea Humorului, Horodnic și Sadova. De asemenea, a fost stabilit și clasamentul bibliotecarilor comunali fruntași pe anul 1985. (I.B.)

SALONUL UMORULUI XII

La Suceava s-au desfășurat manifestările legate de cea de a XII-a ediție a Salonului umorului. Exponații deschisă la Galeria de Artă din municipiu a reunit 37 de autori, din 17 județene și din Capitală, cu 60 de lucrări. Tema deosebit de generoasă și incitantă a actualii ediții, „Folclor de ieri, folclor de azi”, a avantajat din mai toate punctele de vedere competiția. Dincolo de faptul că a ieșit la iveală un oarecare abuz de text explicativ, am avut în față multe tablouri de valoare, depășind simplul exercițiu vellelor. Premiile din acest an (1985) au revenit graficilor: Horia Santău, din Arad (premiul I), Leonie Năstase, din Constanța (premiul al II-lea), Doru Olas, din Suceava (premiul al III-lea), Al. Barfeld, din Suceava (premiul Consiliului Județean al Sindicatelor) și lui C. Pavel, din Focșani (premiul cenuclului „Ridendo” al Casei de Cultură a Sindicatelor din Suceava). (M.L.)

PREZENȚE

Expoziția lui Anton Costău, de curînd întimplată la Galeria de Artă din Suceava, s-a distins prin minucia și frumusețea detaliului, prin concepția modernă și originală a compoziției, prin echilibru și rigoare. Cele 25 de lucrări de xilografură grupează în cicluri tematice, precum „Stări sufletești I—II”, „Neliniște I—II”, „Vis I—II” etc., au limpezime și claritate, rafinament și puritate, inspirînd un autentic sentiment al frumosului, spre satisfacția celor ce s-au dorit vizitatori, dar și a autorului. (I.C.F.)

REALIZATORI: Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DĂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘANU, Ion PARANICI, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Tehnoredactare:
Valentin MILICI

COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ
ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA
Str. Mihail Viteazul nr. 43